

Raportti luontoselvityksistä Raahen Länsikalkassa 2024

Päiväys: 6.8.2024

Laatijat: Jari Särkkä, Teppo Mutanen ja Marjo Heikkinen

Kannen kuva: Teppo Mutanen 2024

Sisällys

Johdanto.....	3
Aineisto ja menetelmät.....	3
Lähteikkö.....	5
Luontotyytit ja kasvillisuus.....	7
Uhanalaiset ja silmälläpidettävät kasvilajit.....	11
Lepakot.....	12
Luontotyytit elinympäristötasolla sekä linnusto.....	14
Yhteenveto.....	17
Lähteet.....	18
Liitteet.....	18

Johdanto

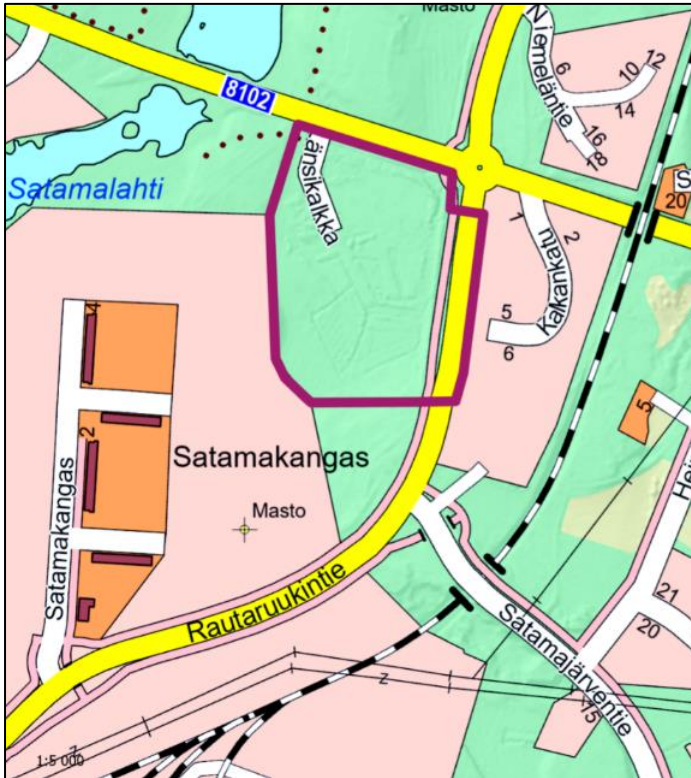
TMW Raahе rakentaa uutta puunlämpökäsittelylaitosta Raahen Satamakankaalle osoitteeseen Länsikalkka 2. Tehdashallin rakennustöiden ollessa jo käynnissä tuli esille luontoselvitysten tarpeellisuus tien poistamiseen liittyvän kaavamuutoksen vuoksi. TMW Raahе tilasi luontoselvitystyön Luonto-Mutaset Oy:ltä kesällä 2024.

Suurin osa selvitettävästä alueesta oli jo tilausvaiheessa rakennustyömaata ja sorapeitteistä tonttia, joten kattavia kasvillisuus- tai pesimälinnustonselvityksiä ei ollut tarkoituksenmukaista toteuttaa. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen ohjeistuksen mukaan alueelle toteutettiin soveltuvilta osin luontotyyppiselvitys, jossa tarkasteltiin alueen luonnonympäristön nykytilaa ja linnuston pesimäympäristönä huomionarvoisia habitaatteja sekä tehtiin lähdeselvitys alueella sijaitsevalle pienialaiselle ruostelähteikölle. Lisäksi toteutettiin lepakkoselvitys, sillä lähialueilla on lepakkoesiintymiä. Tontilla sijaitsevien maakasojen vuoksi myös törmäpääskyselvitys tuli toteuttaa ennen maa-aineksen siirtämistä pois. Tässä raportissa kuvataan tehtyjen selvitysten tulokset.

Maastotöiden suunnittelusta ja toteutuksesta vastasi maastotyönjohtaja Teppo Mutanen. Kasvillisuusselvityksen erityisesti ruostelähteikön ympäristössä toteutti puutarhuri Jari Särkkä ja hän myös raportoi havainnot kasvillisuuden osalta. Raportin koostamisesta vastasi FM biologi Marjo Heikkinen yhdessä Teppo Mutasen kanssa. Heikkinen on toiminut myös yhteyshenkilönä tässä hankkeessa 31.7.2024 saakka. 1.8.2024 alkaen yhteyshenkilönä on Teppo Mutanen.

Aineisto ja menetelmät

Alue sijaitsee Raahen Satamakankaalla (kuva 1). Se rajautuu idässä Rautaruukintiehen ja pohjoisessa Lapaluodontiehen. Alueen itäpuolella on Kalkankankaan teollisuusalue, lounaassa terästehdasalue. Pohjoisessa ja lännessä alue rajautuu metsään. Lännessä reilun 100 metrin päässä alueesta sijaitsee Aittalahti, joka on umpeen kasvava maankohoamisrannikon lampi. Alueen koko on noin 9 hehtaaria ja selvitystyöt keskittyivät sen reuna-alueille, jotka on määritelty suojaviheralueiksi.

Kuva 1 Alueen sijainti purppuran värisellä rajauksella. Ote opaskartasta Raahen kaupunki 2024.

Selvitysten tekoaikana suuri osa alueesta oli jo sorapeitteistä piha- tai työmaa- aluetta ja siellä oli valmiita teollisuusrakennuksia (kuva 2). Luontotyypejä tarkasteltiin elinympäristötasolla pesimälinnuille soveltuvina habitaatteina ja erityisesti lähteikön ympäristössä myös kasvillisuuden osalta. Luonnonympäristön nykytila alueen reuna-alueilla on valtaosin ihmisvaikutteista metsää, jossa kuitenkin esiintyy myös arvokkaampia lähes luonnontilaisia laikkuja. Alueen reunat ovat suojaviheralueilla metsäisiä ja puusto on noin 15–20 metrin korkuista lehtipuuta ja kuusta. Selvitysalueen keskiosa käsittää suurimmaksi osaksi jo rakennettuja tai rakenteilla olevia maa-alueita, joiden luonnonympäristön nykytila on lähes kasvitonta hiekka- ja sorakenttä. Tällä rakenteilla olevalla alueella, joka käsittää lähinnä hiljattain tuotuja erilaisia maamassoja, tavataan tavanomaisia kulttuurikasveja ja erilaisia rikkaruohoiksi käsitettäviä kasvilajeja. Alueella olevien maakasojen liepeillä (YKJ 71766:33782) kasvaa vaaralliseksi vieraslajiksi luokiteltua jättipalsamia (*Impatiens glandulifera*) muutamia yksilöitä. Laji ei ole kuitenkaan levinnyt alueen luonnontilaisille kohteisiin. Rakennetun alueen murskekentän eteläpuolella on vanhaa, umpeenkasvanutta niittyaluetta ojineen. Umpeenkasvaneella niittyalueella kasvilajisto oli vähälajista ja paikalle tyypillistä. Kasvillisuudeltaan

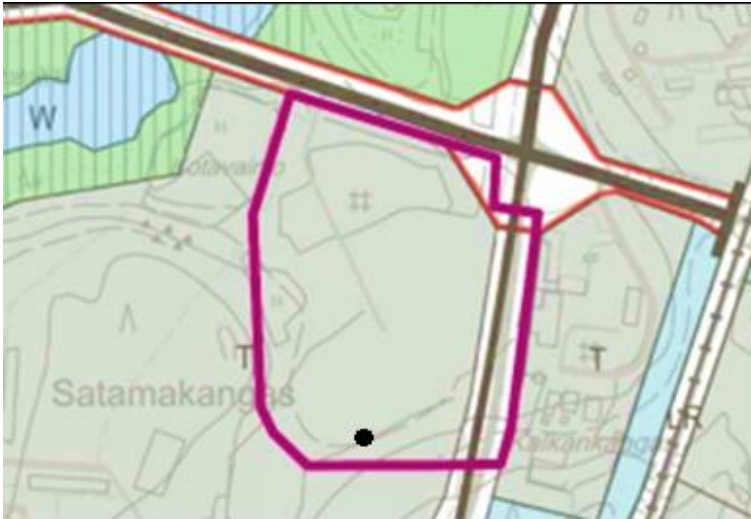
arvokkaimmat kohteet ovat suunnittelualueen reunoilla olevat korpimainen lehtorinne, ketolaikut ja lähteikkö.

Kuva 2 Yleisnäkymää alueen rakenteilla olevista osista. Teppo Mutanen 2024.

Lähteikkö

Tilaaajalta saatiin tieto selvitysalueen eteläpuolen suojaviheralueella sijaitsevasta ruostelähteiköstä (kuva 3). Kyseinen ruostelähteikkö on mainittu vuonna 2004 tehdyssä luontoselvityksessä (Suunnittelukeskus Oy, 2004) ja Rautaruukki Oyj Ruukki Raahan tehtaan uuden kaatopaikan perustamisen Ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa (Ruukki, 2006). Kummassakaan näistä ei tarkemmin kuvata lähteikön kasvillisuutta (pl. lettotähtimö) tai luonnontilaisuutta tarkemmin, joten luonnontilaisuuden mahdollisen muutoksen havaitseminen aiempien selvitysten perusteella ei ollut mahdollista. Ennakkotietojen mukaan huomionarvoisin kasvilaji paikalla on uhanalainen lettotähtimö (*Stellaria crassifolia*). Lähdeselvityksen toteutti Jari Särkkä.

Kuva 3 Hankealueen raja-
 merkitys purppuran värisellä rajalla, ruostelähteikkö
 alueen eteläosassa näkyvällä lähteen symbolilla. Raahen kaupunki 2007.

Ruostelähteikkö sijaitsee vanhan umpeenkasvaneen niittyalueen ja tuoreen kangasmetsän rajalla (YKJ 71763:33782). Lähteikkö on kooltaan muutamia aareja ja siitä purkautuu ruosteliejuista vettä (kuva 4). Lähteikön putkilokasvilajisto on alueelle tyypillistä. Lähteikössä kasvaa rentukkaa (*Caltha palustris*), kurjenjalkaa (*Comarum palustre*) ja karheanurmikkaa (*Poa trivialis*). Aiemmin havaittua lettotähtimöä (*Stellaria crassifolia*) ei paikalta etsinnästä huolimatta löytynyt, mutta laji saattaa paikalla piileskellä rehevän kasvillisuuden seassa. Lähteikkö on harvoja lähes luonnontilaisena säilyneitä Raahen alueella, sillä lähes kaikki Raahessa sijaitsevat lähteet on ojitettu tai muutettu betonirenkailla kaivoiksi. Luonnontilaisuutensa vuoksi lähteikkö on vesilain suojaama vesiluontotyyppi, jonka luonnontilan vaarantaminen on kielletty. Pienvesillä, kuten tällaisella lähteiköllä, on merkittävä vaikutus veden kiertokulkuun ja ekosysteemien toimintaan, sillä ne kytkevät erilaiset ympäristöt toisiinsa.

Kuva 4 Lähteikön tihkupinnoilta purkautuu ruosteentiejuista vettä. Jari Särkkä 2024.

Luontotyypit ja kasvillisuus

Kasvillisuusselvityksiä toteutettiin alueella Jari Särkän toimesta 9.6.2024, 4.7.2024 ja 9.7.2024. Alla on luokiteltuna hankealueen reunamilta tavattuja arvokkaita luontotyyppejä.

1. Länsiosan korpimainen lehtorinne

Kotavainion eteläpuolella alueen länsireunalla umpeenkasvaneen niityn ja ketomaisen kangasmetsän väliin (YKJ 717645:337813) jää paikallisesti arvokas tuoreen kangasmetsän ja merenrantalehdon vyöhyke. Alue on esitetty kuvassa 8 sinisellä rajauksella. Alue sijaitsee Satamakankaan itäpuolella, vanhan Salon emäpitäjän Markkinaniemen jyrkällä muinaisrannalla. Putkilokasvilajisto on melko tavanomaista merenrantalehtojen ja kangasmetsien lajistoa käsittäen mm. oravanmarjaa (*Maianthemum bifolium*), lehtotesmaa (*Milium effusum*), puna-ailakkia (*Silene dioica*), sudenmarjaa (*Paris quadrifolia*) ja käenkaalta (*Oxalis acetosella*). Kohteessa on alueella poikkeuksellisen jyrkkä rinne (YKJ 717652:337813), joka mahdollisesti on ollut vanhan sataman aluetta 1300–1400-luvuilla. Rinteen alaosassa on rehevä niittyalue (YKJ 717655:337814), jossa kasvaa runsaasti mesiangervoa (*Filipendula ulmaria*). Korpimainen lehtorinne ja niitty muodostavat säilyttämisen arvoisen kokonaisuuden. Alue on esitetty kuvassa 8 keltaisella rajauksella.

2. Kangasmetsän ketolaikut

Edellä mainitun rinteän yläpuolella varsinaisen Markkinaniemen alueella on alueellisesti mielenkiintoinen ketomainen alue (YKJ 717650:337811) kangasmetsässä, jossa kasvaa erilaisia niittyjen ja kotojen putkilokasveja. (Kuva 5). Paikalla kasvaa laikkuina kissankelloa (*Campanula rotundifolia*) ja -kämpälää (*Antennaria dioica*). Metsälajeista siellä kasvaa poikkeuksellisen runsaasti tähtitalvikkia (*Moneses uniflora*). Ketolaikulla on muutamia kasvustoja silmälläpidettäviä ketonoidanlukkoja (*Botrychium lunaria*) ja pohjannoidanlukkoja (*B. boreale*), (kuva 6). Paikalla voi mahdollisesti kasvaa myös muita noidanlukkolajeja. Noidanlukkujen esiintymisessä on vuotuista vaihtelua ja kuluneena kesänä 2024 suikeanoidanlukkoa (*B. lanceolatum*) ei ole tavattu tunnetuilla kasvupaikoilla aiempien vuosien tapaan. Alue on esitetty kuvassa 8 punaisella rajauksella.

Kuva 5 Ketolaikku Markkinaniemen alueella. Jari Särkkä 2024.

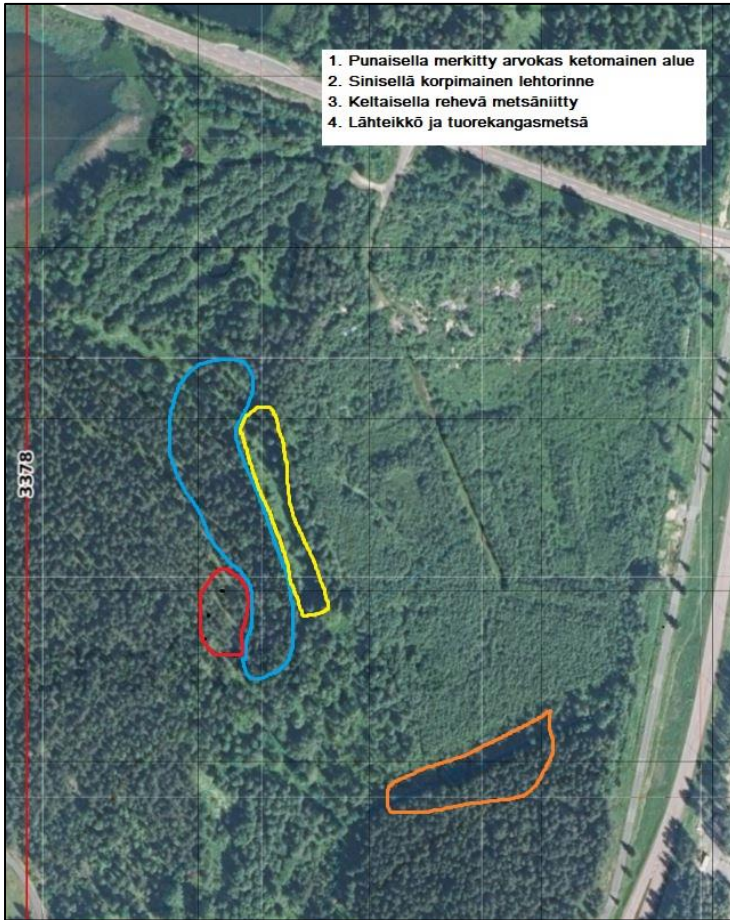
Kuva 6 Pohjannoidanlukko (*Botrychium boreale*) ketolaikulla Markkinaniemen alueella. Jari Särkkä 2024.

3. Itäpuolen tuore kangasmetsä

Ruostelähteikkö rajautuu tuoreeseen kangasmetsään (YKJ 71763:33782), joka on säilynyt lähes luonnontilaisena (kuva 7). Paikalla on tyypillisten tuoreiden kangasmetsien lajien, kuten metsäimarre (*Gymnocarpium dryopteris*) lisäksi runsaasti tähtitalvikkia. Lähteikön yläpuolinen kangasmetsä suojaa lähteikön säilymistä. Alue on esitetty kuvassa 8 oranssilla rajauksella.

Kuva 7 Lähteikköä ympäröivää metsää. Jari Särkkä 2024.

Kuva 8 Eri luontotyytit hankealueen reunalla, esitetty eri värisillä rajauksilla. Punaisella on merkitty arvokas ketomainen alue, sinisellä korpimäinen lehtorinne, keltaisella rehevä metsäniitty ja oranssilla rajauksella lähteikköä rajaava tuore kangasmetsä.

Uhanalaiset ja silmälläpidettävät kasvilajit

Pohjannoidanlukko (*Botrychium boreale*) NT

Suunnittelualueen länsiosassa kangasmetsässä olevalla ketolaikulla (YKJ 7176476:3378115) kasvaa pienellä alueella silmälläpidettävää pohjannoidanlukkoa. Kasvustossa parin neliön alueella kasvoi 14 yksilöä. Laji on harvinaistunut ketojen ja pientareiden umpeenkasvun takia. Raahan alueella lajia ei ole enää havaittu kaikilta entisiltä kasvupaikoilta umpeenkasvun tai rakentamisen tuhattua kasvupaikat.

Ketonoidanlukko (*Botrychium lunaria*) NT

Lajia kasvaa pohjannoidanlukon kasvupaikan läheisyydessä parina erillisenä kasvustona (YKJ 7176502:3378115 ja 7176476:3378115). Ketonoidanlukkoja oli kasvustoissa yhteensä 10 kpl. Myös ketonoidanlukon kasvupaikkoja on tuhoutunut viime vuosina rakentamisen seurauksena.

Kasvupaikka vaikuttaa sopivalta myös muille noidanlukkolajeille, mutta niitä ei nyt havaittu. Raahen alueella noidanlukkujen esiintyminen tänä kesänä on ollut vähäisempää.

Vesihilpi (*Catabrosa aquatica*), NT

Silmälläpidettävää vesihilpeä kasvoi kaksi yksilöä suunnittelualan pohjoisosaan tänä kesänä kaivetussa ojassa (kuva 9). Vesihilpi voi erilaisten kaivuutöiden takia myös runsastua ja itää maassa piilevästä siemenpankista. Laji säilynee paikalla, mikäli ojassa on vettä jatkuvasti.

Kuva 9 Vesihilpi (*Catabrosa aquatica*). Jari Särkkä 2024.

Lettotähtimö (*Stellaria crassifolia*)

Alueella olevassa lähteikössä aiemmin tavattua lettotähtimöä ei etsinnästä huolimatta havaittu. Mahdollisesti laji on hävinnyt luontaisesti valo- tai kosteusolojen muutosten takia. Lajilla on Raahessa muutamia elinvoimaisia esiintymiä suunnittelualan ulkopuolella.

Lepakot

Kaikki Suomessa tavattavat lepakkolajit ovat EU:n luontodirektiivin liitteessä IV(a) mainittuja lajeja, joiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulain

nojalla kielletty. Lepakoiden suojelussa noudatetaan myös Euroopan lepakoidensuojelusopimusta (EUROBATS). Lepakoille tärkeitä elementtejä elinympäristössä ovat esimerkiksi vanhat rakennukset, kellarit, kallionkolot, luolat ja puiden kolot. Ne tarjoavat sopivia lisääntymis-, päivälepo- ja talvehtimipaikkoja. Saalistuspaikat vaihtelevat aukeista paikoista kosteikoihin ja metsäalueen latvuksiin lajin mukaan. (Ympäristö.fi-Luontodirektiivin lajiesittelyt. Viitattu 24.7.2024). Lähialueella SSAB:n tehdasalueella esiintyy pohjanlepakoita (Latvasilmu osk 2024), joten lepakkoselvitys oli tarpeellista toteuttaa. Maastotyöt tehtiin yöaikaan kesäkuussa ja heinäkuussa 2024. Työt toteutti Teppo Mutanen.

Selvitysalueella ei ole lepakolle sopivia lisääntymis-, päivälepo- tai talvehtimipaikkoja, mutta saalistusalueiksi sopivia kohteita kartoitettiin lähialueiden lepakkoesiintymisten vuoksi. Selvitykset toteutettiin 17.6.-18.6.2024 välisenä yönä klo 21:15-0:35 (kuva 10) sekä 17.7.-18.7.2024 välisenä yönä klo 23:30–1:45 (kuva 11). Käytössä oli Echo Meter -lepakko-detektorit. Kummallakaan reissulla ei saatu yhtään havaintoa lepakosta.

Kuva 10 Lepakkokartoitusreitti 17.-18.6.2024.

Kuva 11 Lepakkokartoitusreitti 17.-18.7.2024

Luontotyypit elinympäristötasolla sekä linnusto

Linnustolle sopivia elinympäristöjä kartoitettiin maastokäynneillä 17.6. ja 12.7.2024. Kummallakaan käyntikerralla rakennustyömaan maakasoissa ei havaittu mitään merkkejä törmäpääskyjen pesinnästä tai pesäkoloista, eikä alueelta tehty myöskään törmäpääskyhavaintoja (kuva 12). 17.6.2024 tehtiin pesimähavainnot tehdasalueelta meriharakasta (*Haematopus ostralegus*) LC, elinvoimaiset, ja pikkutyllistä (*Charadrius dubius*) LC. Molemmat lajit pesivät hiekkaisissa ja kivikkoisissa soraympäristöissä, joten työmaavaiheen ympäristö sopii niille hyvin. Suojaviheralueella havaittiin laulava mustarastas (*Turdus merula*) LC ja räkättirastas (*Turdus pilaris*) LC.

Kuva 12 Rakennustyömaan maakasoissa ei ollut merkkejä törmäpääskyn pesäkoloista. Teppo Mutanen 2024.

12.7.2024 toteutetulla kartoituskerralla kuljettiin alueen länsipuolen suojaviheralueella (kuva 13). Havaintoja tehtiin seuraavista lintulajeista, nimen perässä myös uhanalaisuusluokitus Suomen lajien uhanalaisuusarvioinnin (Punainen kirja 2019) mukaisesti:

rantasipi (*Actitis hypoleucos*) LC, elinvoimaiset, varoiteleva pari, joten viittaa pesintään

punakylkirastas (*Turdus iliacus*) LC

lehtokurppa (*Scolopax rusticola*) LC

tiltalti (*Phylloscopus collybita*) LC, 2 paria

mustapääkerttu (*Sylvia artricapilla*) LC

vihervarpunen (*Spinus spinus*) LC

punatulkku (*Pyrrhula pyrrhula*) LC

meriharakka LC

hömötiainen (*Poecile montanus*) EN, erittäin uhanalaiset.

Lisäksi alueelta löytyi viirupöllön pönttö, mutta tietokantojen mukaan alueelta ei ole ilmoitettuja tietoja pesinnästä tai havainnoista.

Kuva 13 Kartoitusreitti 12.7.2024.

Valtaosa havaituista lajeista on Suomessa hyvin yleisiä ja runsaslukuisia pesimälintuja, joille elinympäristöksi soveltuvat monenlaiset metsä- ja pensasalueet myös ihmistoiminnan läheisyydessä. Poikkeuksen tähän tekee hömötiainen, joka on viimeisimmän uhanalaisuusluokituksen mukaan erittäin uhanalainen. Hömötiainen pesii havumetsissä lahopökölöiden koloissa, joten sen pesiminen edellyttää lahopuiden tai -kantojen olemassaoloa. Kaava-alueen suojavihervyöhykkeellä ja sen ulkopuolella olevissa lähes luonnontilaisissa metsälaikuissa on myös lahopuuta, joten ne tarjoavat sopivan habitaa-tin myös hömötiaiselle.

Yhteenveto

Aluetta ympäröivän suojaviheralueen sisällä ja alueen rajojen ulkopuolella on elinympäristöjä pääasiassa tavanomaisille ja elinvoimaisille pesimälintulajeille, jotka pesivät myös ihmisvaikutuksen välittömässä läheisyydessä. Alueen reunat sisältävät kuitenkin myös luontotyyppiltään arvokkaita habitaattilaikkuja, jotka tarjoavat pesimäympäristön myös esimerkiksi erittäin uhanalaiselle hömötiaiselle. Näin ollen suojaviheralueiden säilyminen on edellytys sille, että nämä arvokkaat alueet lajeineen säilyvät, ja tämä on otettava huomioon alueen maankäyttöä suunnitellessa esimerkiksi laajenemisen osalta. Varsinaisella työmaa-alueella pesivät linnut ovat rantalajeja, jotka ovat ottaneet hiekkaisessa vaiheessa olevan työmaa-alueen pesimäympäristökseen, mutta ympäristön muuttuessa eivät todennäköisesti siellä enää pesi.

Alueen eteläosissa säilynyt lähes luonnontilainen ruostelähteikkö on vesilain suojaama luontotyyppi, joka on huomioitava suunnitelmissa.

Lepakkohavaintoja ei alueen kartoituksissa tehty, mutta lähialueiden lepakkohavaintojen ja kartoitusajankohtien vuoksi lepakoiden esiintymistä alueella ei voida sulkea täysin pois. Mahdollisesti vielä elokuussa toteutetulla kartoituskerralla olisi voitu saada kattavampi kuva lepakkotilanteesta. Alue ei kuitenkaan ole varsinaisesti lepakoille optimaalisinta lisääntymis- ja levähdysaluetta. Metsäiset alueet ja avoimet kulkureitit voivat kuitenkin olla lähialueiden lepakoiden käytössä.

Lähteet

Majuri Pekka, Latvasilmu osk. 2023. Raahen SSAB:n tehdasalueen asemakaavan vuoden 2023 lepakkoselvitys sekä Satamajärven sirolampikorentokartoitus 2023.

Rautaruukki Oyj 2006. Ruukki Raahen tehtaan uuden kaatopaikan perustaminen Ympäristövaikutusten arviointi. Arviointiselostus.

Suunnittelukeskus Oy 2004. Raahen keskeisten taajama-alueiden osayleiskaava. Luontoselvitys.

Suomen Lajitietokeskus laji.fi 2024. <https://laji.fi/>.

Ympäristöhallinnon verkkopalelu ymparisto.fi 2024. Luontodirektiivin lajiesittelyt. <https://ymparisto.fi/luontodirektiivilajiesittelyt>. Viitattu "24.7.2024".

Litteet

Kenttäkortti Raahe Saloinen satamakangas